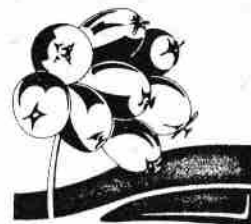

DE ROSDOEK

NO. 25

heemkundige studiekring
DE ACHT ZALIGHEDEN

heemkundige studiekring
de acht zaligheden

HEEMKUNDEVERENIGING 'DE HOOGЕ DORPEN'
VESSEM WINTELRE KNEGSEL

D E R O S D O E K

Aflevering 25,
Juni 1982.

Redactieadres: Th. van der Aalst, Ganzestraat 17,
5527 CA Hapert, tel. 04977-1671.

Administratie: C.H.M. Witmer, Nijverheidslaan 16,
5506 EE Veldhoven.

Redactieteam:

Th. van der Aalst, Ganzestraat 17, Hapert.

H.Backbier, Heike 6, Vessem.

Mevrouw Th.Cools-Van Son, Antwerpsebaan 9, Knegsel.

Mejuffrouw C.J.M.Heeren, Wolfshoek 3, Knegsel.

H.Huijbers, Weverstraat 10, Steensel.

A.Kockx, De Pottenbakker 44, Veldhoven.

J.J.A.Smetsers, De Pottenbakker 4, Veldhoven.

VAN DE BESTUURSTAFEL!

Bij de 25e Rosdoek!

Tussen het verschijnen van het eerste nummer van onze Rosdoek en dit jubileumnummer ligt een tijdsbestek van bijna 12 jaren.

Immers, het eerste nummer verscheen in december 1970. Het had er alle schijn van dat ons contactblad een ziekelijk leven zou gaan leiden. Nummer 2 verscheen nl. eerst in het najaar van 1974.

Nadien is het echter veel beter gegaan.

In de loop van deze volgende jaren, tot nu toe, verschenen er 24 nummers, derhalve praktisch 4 per jaar.

Door middel van dit kringorgaan is een grote stroom informatie aan U overgebracht.

Informatie "op schrift" die de mogelijkheid heeft van het herlezen en ook van het kunnen doorgeven aan anderen. Informatie ook die blijvend is.

Naast het "tijdschrift Brabants Heem" vervult de Rosdoek een schakelfunctie tussen het kringbestuur en de leden maar ook tussen de leden onderling.

Er is daartoe heel veel werk verzet. Door de auteurs die de copie aanleverden, door de redactie die alles verwerkte en de lay out bepaalde en ook voor de verzending zorgdroeg.

Het is mij een behoefte om allen die hieraan medewerkten te danken voor de bijdrage aan het totaal. Het vormt samen de neerslag van de arbeid die collectief en binnen de Kring voor elkaar werd verricht.

Ik vertrouw erop dat het voor alle medewerkers/sters, vanaf het eerste uur tot aan de dag van vandaag, een voldoening mag zijn hieraan te hebben meegewerkt.

Dat ook de zustervereniging "De Hooge Dorpen" hierin sinds enige tijd participeert is, dacht ik, een goede zaak.

Op deze wijze immers kunnen we kennisnemen van elkaars activiteiten en ondersteunen we elkaar.

Naast een woord van dank wil ik de actieve redactieraad ook graag complimenteren met dit "zilveren" nummer.

De volgende Rosdoek verschijnt in september 1982.

Copy wordt ingewacht tot uiterlijk 1 augustus 1982 op het adres van de redactie.

Het is bekend dat zij er alles aan gedaan heeft om dit jubileumnummer -met bijlagen- er zo aantrekkelijk mogelijk te doen uitzien.

Voor de toekomst zij eenzelfde aanpak, inzet, ijver en evenredige voldoening voor U weggelegd.

-.-.-

In de laatstgehouden vergadering van het bestuur is besloten om met ingang van het seizoen 1982-1983 alle kringactiviteiten te gaan houden in het Dorpshuis "De Smis" in Duizel.

De reden om te verhuizen van Steensel naar Duizel is in hoofdzaak gelegen in het feit dat de zaal van "De Schuur" erg "gehorig" was. Bij enkele bijeenkomsten hebben we daar erg veel last van ondervonden.

Duizel ligt bovendien weer iets meer centraal in het kringgebied.

Uw bestuur hoopt daar weer een echt tehuis te hebben gevonden.

Het Dorpshuis "De Smis" is bekend onder het adres: Smitseind 32a, en is gelegen tegenover de R.K. Kerk van Duizel.

-.-.-

De Stichting Brabants Heem heeft op zaterdag 27 maart jl. tijdens een vergadering van de Raad van Aangeslotenen een wijziging en uitbreiding van het bestuur gekregen. Inverband met een wijziging van de Statuten namen enkele leden om leeftijdsredenen afscheid. Dit betrof de heren: Jan Raymakers en Jan van Dort, terwijl Wim Vos en Nico Roymans hun plaatsen om andere redenen beschikbaar stelden.

Als nieuwe bestuursleden werden gekozen mej. M.Ketelaars uit St.Oedenrode, en de heren P.J.v.d.Heijden uit 's-Hertogenbosch, W.Boers uit Oirschot, C.Leyten uit Nieuw Ginneken en Leon van Liebergen uit Ravenstein. Beide laatstgenoemden werden vanwege onze Kring kandi- daat gesteld.

Tijdens de voornoemde bijeenkomst trad de heer H.Beex terug als voorzitter van de Stichting.

Hij werd door de huidige voorzitter de heer G.Speetjens, in zijn dagelijkse doen burgemeester van Den Dungen, uitvoerig bedankt en ontving wegens zijn verdiensten voor de Stichting een speciaal voor deze gelegenheid gegoten bronzen legpenning.

Deze penning werd ook uitgereikt aan de heren Raymakers en Van Dort en ook aan de heer Kakebeeke.

-.-.-

In het kader van een uitwisseling met de Kring Aarschot -België- zal er door de leden van deze Kring op zondag 6 juni a.s. een bezoek worden gebracht aan ons kringge- bied.

Vanwege onze Kring wordt deze dag verzorgd, waardoor de mogelijkheid bestaat om in het programma voor het kom- mend jaar een tegenbezoek aan dit Vlaamse stadje te kun- nen plannen.

-.-.-

Het bestuur stelt er prijs op om van het wel en wee van de leden van onze studiekring op de hoogte te blijven en verzoekt U om in kennis te worden gesteld van be- langrijke persoonlijke feiten dienaangaande.

Gedacht wordt aan langdurige of ernstige ziekten, of overlijden van de leden, doch ook: huldigingen, onder- scheidings, promoties, jubilea, e.d..

Graag zal het bestuur, namens de Kring, aan deze gebeur- tenissen op passende wijze het nodige medeleven betonen, c.q. de belangstelling geven.

-.-.-

Met het oog op de komende vakantieperiode wenst Uw be- stuur U allen veel zon, plezier, ontspanning en een be- houden reis toe.

Uw voorzitter,

Th.H.v.d.Ven.

Bij deze Rosdoek treft U 2 bijlagen aan:
- de ledenlijst van "De Acht Zaligheden";
- het tijdens de dit jaar gehouden ledenvergadering
vastgestelde huishoudelijk reglement.

—————
—————
—————
—————
—————
In memoriam Charel Baelemans.

Begin maart van dit jaar overleed te Bladel op 83-jarige leeftijd de dichter-schrijver Charel Baelemans. Velen hebben van zijn pennevruchten, waarin zijn Vlaamse afkomst steeds is terug te vinden, kunnen genieten.

Wij willen hier noemen het boek "De Rossekop" en dichtbundels zoals Bronnen van de Kleine Neete en de Beerzen en Bij de Gratie Gods.

Verder werkte hij mee aan het boek over Bladel "De Negende Zaligheid".

Daarnaast is hij jaren lang actief geweest in het verenigingsleven, met name het toneel.

In een naschrift van een van zijn werken schrijft hij:

"Dit is 't oeroude afscheidslied,

Dat zich voltrekt in alle dingen,

Het fleurt en 't sterft,

Bloeit keer op keer,

Als dodenkaarsen mij omringen,

Ik keer hier nimmer, nimmer weer".

Uit deze en andere uitingen blijkt dat hij het leven niet altijd van de zonnige kant kon bezien. Wij zullen hem evenwel blijven herinneren als de verteller van humoristische verhalen, die voor velen genoeglijke uren hebben betekend.

H. Huijbers.

LEZING van de heer Delahaye voor onze beide kringen over zijn visie op de westeuropese geschiedenis van + 800 tot + 1200 na Christus op 25 maart j.l. te Vessem.

In de uitnodigingsbrief, deze keer uitgebreider dan anders, schreven de besturen van onze kringen o.a.:

"De meest recente gebeurtenissen kunnen door een andere bril bekeken tot geheel andere gevolgtrekkingen leiden, laat staan wanneer we het hebben over 1000 jaar geleden.

Iemand, die zo'n andere bril heeft opgezet, is de heer A. Delahaye.

Met name de periode die valt tussen 800-1000 jaar na Christus is door hem op de korrel genomen.

Zijn conclusie is, dat de bekende geschiedenis regelrecht een mythe genoemd kan worden. Deze conclusie is hem tot nu toe begrijpelijkerwijze door de officiële instanties niet in dank afgenomen".

Inderdaad liet de heer Delahaye van de bestaande opvattingen over de geschiedschrijvingen over die tijd geen spaan heel. Met name stelde hij uitvoerig zijn opvattingen uiteen over het verband, dat zijns inziens ten onrechte is gelegd tussen Nijmegen met zijn Valkhof en de vermeende woonplaats van keizer Karel de Grote. Ten tijde van deze keizer was volgens hem het gebied rond de grote rivieren Maas, Rijn, Waal en IJssel en het huidige laagland van de Hollanden nog één grote watermassa. Het Noviomagum, dat zijn voorgangers in de geschiedschrijving met Nijmegen vereenzelvigd hebben, is volgens hem Noyon in Noord-Frankrijk; dat deze Franse stad een van de residenties van Karel de Grote was, wordt algemeen aanvaard.

Het Valkhof in Nijmegen dateert volgens zijn onderzoekingen van circa 1272; de Sint Nicolaas-kapel, waarvan nog een restant vlak bij het Valkhof staat, is in de elfde eeuw gebouwd.

Met zijn visie op de toestand in de noordelijke Nederlanden plaatste hij ook de tot nu toe als juist beschouw-

de verbinding tussen Utrecht en de heilige aartsbischoep Willibrordus op losse schroeven; ook zou men al die schenkingen, die volgens de geschiedschrijving tot nu toe in het Noordbrabantse gebied (Eersel, Hapert, Hulsel, Diessen enz.) gedaan werden, naar het Noordfranse gebied moeten verplaatsen.

Wij moeten de heer Delahaye dan ook rustig als een kraker van deze vleugel van het geschiedenisgebouw beschouwen. Zoals ook nu slechts weinigen begrip kunnen opbrengen voor het rechtvaardigen van het kraken van gebouwen, zo zullen voorlopig nog weinigen de heer Delahaye in zijn opvattingen volgen of althans grote reserve daartegenover aanhouden. Het was dan ook kenmerkend, dat de discussie na de lezing eveneens erg stroef verliep.

Th. van der Aalst.

SAMENVATTING van het JAARVERSLAG 1981 van de Heemkunde-
vereniging "De Hooge Dorpen" Vessem-Wintelre-Knegsel.

Van een voorgenomen uitbreiding van het bestuur moest worden afgezien, omdat hiervoor geen kandidaten konden worden verkregen.

Het aantal leden groeide in 1981 uit tot 50.

Op de ledenbijeenkomsten waren de volgende onderwerpen aan de orde:
een dia-avond over boerderijen in Knegsel; luisteren naar bandopnamen van gesprekken met ouderen; een lezing "Dagelijks leven in de middensteentijd" door Anton van de Lee, een lezing over natuur- en weerspreuken, gevolgd door de film "De natuur het jaar rond" van Harrie Hoppenbrouwers, inhaken op de landelijke molendag met een tentoonstelling en presentatie van het boekje

"Om de molen en in de smis hoort men het nieuws wat er is"; een fietstocht volgens een opgestelde heemkundige route en een lezing van Henny van der Heyden over "Oorlogen en plunderingen in Kempenland in de periode 1688-1713" (dit laatste onderwerp is reeds gedeeltematig in de voorgaande "Rosdoek" en in deze "Rosdoek" opgenomen).

Men was ook actief ten aanzien van anderen: open dag in de eigen heemruimte; wederopbouw van de fototentoonstelling "Wentersel vruuger" voor de reünie van oud-Wintelrenaren (deze reünie bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Wintelrees kerkgebouw was een initiatief uit deze kring). Twee van de leden stelden het boekje samen "Een vijftigjarige kerk en een kijkje in haar voorgeschiedenis".

Begonnen werd aan een studie over de ontwikkeling van de gezondheidszorg in de gemeente Vessem, aan een studie over het onderwijs in het verleden; een onderzoek naar het hoe en waarom van de emigratie van een dertigtal gemeentenaren naar Noord-Amerika in de jaren 1850 e.v..

Th. van der Aalst.

LEZING over "De Neolithische Vuursteenmijnen te Rijckholt".

In de publicaties rond de oudste geschiedenis van ons land treffen we geregeld de vermelding van oervormen van gebruiksvoorwerpen, gemaakt van of met delen van vuurstenen.

Op 18 februari jl. kwam de heer Peter W. Bosch ons verhalen over de ontdekking en het onderzoek van de vuursteenmijnen in het Zuid-Limburgse Rijckholt en zijn medewerking hieraan.

In 1881 ontdekte de Belgische archeoloog Marcel de Puydt de aanwezigheid van vuursteenlagen in het mergelgebied aldaar. Later ontdekte men schachten in het terrein, die vertikaal naar de vuursteenlagen voerden, en bleek, dat de bewoners van die streek + 5000 jaar geleden reeds deze lagen hadden geëxploiteerd.

In 1923 werd ook van Nederlandse academische zijde aan een systematisch onderzoek begonnen. Men ontdekte onderaardse horizontale mijngangen, die voerden naar concentraties van vuursteenwinningen. In 1964 startte een groep geïnteresseerde amateur-geologen een systematisch, energiek, jarenlang durend onderzoek naar de geschiedenis van deze mijnen; zij groeven een horizontale gang door de heuvel, waardoor zij bijna de gehele mijn gedetailleerd in kaart konden brengen.

Met dia's en een enthousiaste mondelinge toelichting vertoonde de heer Bosch deze vorm van onderzoek, dat als model voor een geologisch onderzoek kan dienen, zowel qua opzet en aanpak als qua resultaat van de gezamenlijke arbeid van bezielde, doelgerichte en streng-begeleide amateurs.

Voor de geïnteresseerden had de heer Bosch afdrucken beschikbaar van zijn 7 bladzijden A4 tellend artikel in een Amerikaans tijdschrift over deze vuursteenmijnen in Rijckholt.

Th. van der Aalst.

BRABANTS CENTRUM VOOR HET AMATEURTONEEL TE TILBURG
BRENGT THEATERMAKERS UIT NEDERLAND EN BELGIE BIJEN
OP 26 EN 27 JUNI TE EERSEL.

Tijdens het weekeinde van 26 en 27 juni organiseert het Brabants Centrum voor het Amateurtoneel (BCA) te Tilburg voor de vijfde maal een Interland Totaal Theater Festival.

Dit internationale festival werd gedurende vier jaren gehouden in Hilvarenbeek. Dit jaar voor het eerst wordt het festival, waaraan een veertigtal groepen uit Nederland en België zullen deelnemen, in Eersel, in het hart van de Brabantse Kempen, georganiseerd.

Op de zaterdag is het programma geheel afgestemd op kinderen. Vanaf 13.30 uur tot 17.30 uur treden er dan een zestal groepen op met kindervoorstellingen. Onder deze voorstellingen bevinden zich optredens van een kindermuziektheater en van poppentheaters. Ook zullen kinderdansgroepen deel uitmaken van het programma.

Naast de diverse optredens worden er workshops voor de kinderen georganiseerd, waaraan iedereen die dat wil, kan meedoen. In deze workshops kunnen kinderen zich laten grimeren, kan men zelf dekors bouwen en schilderen, kostuumpjes en maskers maken en onder leiding van deskundigen zelf een toneelstuk maken.

Zowel de voorstellingen als de workshops vinden plaats op het voor het verkeer afgesloten marktplein, in de schaduw van de fraaie bomen en in het zicht van de vele terrasjes die het centrum van de mooie Kempische plaats kent.

Op zondag zullen ruim dertig groepen aantreden op het totaal theatercentrum omgebouwde hart van Eersel. Een twintigtal groepen komen uit de amateurwereld van Nederland en Vlaanderen. Het merendeel van deze groepen spelen eigen gemaakt en eigentijds repertoire. Een aantal groepen speelt op of vanuit een meegebrachte wagen, sommige spelen op een podium, anderen op de vloer of op het kale plein.

Onder deze groepen treft men beoefenaars aan van acrobatiek, mime en dans. Een aantal deelnemende groepen heeft geen vaste speelplaats, maar zullen hun acts al lopend over het marktplein, tussen de terrasjes en in de café's, daar waar het publiek bereid is te kijken, presenteren. De ongeveer zestig voorstellingen zullen om ca. 18.00 uur zijn afgelopen, waarna een muziekgroep het festival vanaf de kiosk op het marktplein zal afsluiten.

oud-kempische landbouwdag in Eersels Museum.

In en om het Eersels streekmuseum "De Acht Zaligheden" zal op 27 juni een "Oud Kempische Landbouwdag" worden gehouden. De opzet van de activiteiten op deze dag is, een beeld te schetsen van leven en werken van de Kempische landbouwer van zo'n honderd jaar geleden. Daartoe is heel wat bezienswaardigs bijeengebracht.

Van 12.00 tot 18.00 uur zal er worden gewerkt, gedemonstreerd, maar ook gedanst en gemusiceerd, zowel binnen als buiten het museum.

Mocht het weer onverhoopt niet meewerken, dan zal uiteraard het zwaartepunt van de activiteiten naar binnen worden verlegd. Het programma is bijzonder uitgebreid. Er zullen dorsmachines en een maalmolen functioneren met meer dan 50 jaar oude diesel- en benzinemotoren, er wordt gedemonstreerd in het vlechten van bijenkorven, kaasmaken en boteren, manden en bezems maken, scheren en spinnen, dorsen en brood bakken, maar ook in touw slaan en wijnmaken.

Het maken van pannepoppen (dakbedekking) Brabantse mutsen en het fabriceren van de van vroeger bekende vlierhouten fluitjes en klappijpen staan eveneens op het programma.

De bijenhoudersbond zal met complete bijenvolken aanwezig zijn en er is onder meer ook een dakdekker aan het werk.

Hiermee is geen volledige opsomming gegeven van de te bekijken ambachten en nijverheden, maar het schetst een beeld van het thema, dat nagenoeg alles omvat wat nodig is om het bovengenoemde beeld van de boer en vakman van honderd jaar geleden te schetsen.

Tijdens de Landbouwdag is er, hoe kan het anders, een boerenkapel aanwezig voor vrolijke muziek en worden volksdansen uitgevoerd. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de "Heemtuin" bij het museum die flink is uitgebreid.

Er zal op deze zondag een huifkar rijden tussen markt en museum om een originele verbinding tot stand te brengen. Voor het verkeer zal in verband ook met de tooneelmanifestatie in Eersel die dag, een omleiding worden

aangebracht via de Willibrorduslaan. Museum "De Acht Zaligheden" mag zich inmiddels verheugen in een grote belangstelling.

Vorig jaar trok het ongeveer tienduizend bezoekers, waarvan 3500 kinderen die in school- of klasverband een leerzaam bezoek brachten aan de authentieke tentoonstelling.

EERSELSE KUNSTENAARS IN GEMEENTEHUIS.

In het gemeentehuis van Eersel wordt van 20 t/m 27 juni een tentoonstelling gehouden van drie Eerselse kunstenaars, welke alle drie als docent verbonden zijn aan het Rythovius College uit deze plaats. Het zijn Harrie Hendriks met schilderijen en tekeningen en Ben Hens en Nick Seijkens met schilderijen en gemengde technieken. Daarnaast wordt werk tentoongesteld van leerlingen van het Rythovius College, hetgeen vervaardigd is tijdens de lessen tekenen en handvaardigheid.

De expositie is 20 juni geopend van 15.00 - 17.00 uur, 21 t/m 25 juni dagelijks van 9.00 - 12.00 uur en 13.00 - 17.00 uur. Op zaterdag en zondag 26 en 27 juni is het geheel te bezichtigen van 12.00 - 17.00 uur. Deze laatste dag valt de expositie uitstekend te combineren met de Kempische Landbouwdag in het Museum De Acht Zaligheden of met het Totaal Theater Festival dat op en om de markt gehouden wordt.

Lidmaatschapskosten 1982.

Onze penningmeesteresse heeft van bijna alle leden het lidmaatschapsgeld voor dit jaar binnen. Slechts enkelen hebben tot nu toe verzuimd om te betalen. Wilt U s.v.p. in Uw administratie even nazien of U toch niet tot deze laatsten behoort. Bij voorbaat dank voor Uw moeite.

A.K..

GROOT GEWELD IN KLEINE DORPEN III (Slot)

De bestuurlijke en kerkelijke organisatie van de dorpen in Kempenland binnen de Meierij, de Generaliteitslanden en de Republiek tegen de achtergrond van de Negenjarige Oorlog en de Spaanse Successie-oorlog.

In de vorige afleveringen van de Rosdoek hebben we gezien dat de Generaliteitslanden in de Republiek amper meetelden en door de Staten-Generaal na de 80-jarige oorlog als veroverd gebied en wingewest werden beschouwd. Kempenland dat er economisch gezien het slechtst aan toe was van de vier kwartieren heeft daardoor ook het zwaarst geleden van de oorlogen. De Generaliteitslanden waren helemaal afhankelijk van wat "vreemden" in Den Haag bedisselden en de uitvoering ervan door Hollandse hervormde ambtenaren omdat ze zelf geen afvaardiging in die Staten-Generaal hadden. Het beleid werd bepaald door de algemene belangen van de Republiek, lees de belangen van de zoveel welvarendere provincies Holland en Zeeland en zelfs voor die provincies waren de financiële en economische gevolgen van de oorlog rampzalig. Het betekende het einde van hun Europese grootheid. Wat moet deze totale afhankelijkheid dan niet voor gevolgen gehad hebben voor onze straatarme dorpen? Er werd weinig of geen rekening gehouden met de totaal andere economische, financiële en sociale toestand in Kempenland. De verzoeken om belastingvermindering en situatieschetsen, die naar Den Haag werden gezonden, schilderden wel een zo'n zwart mogelijk beeld, maar benaderen de waarheid toch dicht. Belastingvermindering werd door de Staten-Generaal bijna altijd van de hand gewezen, ook al bedroeg deze vaak de helft tot driekwart van de magere opbrengst van de kleine boerenbedrijfjes. Dat kwam omdat de financiële offers die de Republiek en met name Holland en Zeeland voor de oorlogen moesten brengen haar eigen krachten al ver te boven gingen, terwijl men in Holland toch gemiddeld zo'n 95 gulden per jaar verdiende tegen 20 à 25 gulden in Kempenland. Pas op het eind van de Spaanse Successie-oorlog was de Sta-

ten-Generaal wel tot belastingvermindering gedwongen om nog iets binnen te krijgen en dan was het bijna nog altijd alleen een korting op de ten achter zijnde betalingen.

De dorpsbesturen moesten voor de betaling aan Den Haag en de contributie-eisen van de Franse koning geld lenen en staken zich zo in steeds grotere schulden, wat de financiële druk nog groter maakte. De militaire gevolgen (plundering, platbranding), die het niet betalen zou hebben, liet de dorpen geen andere keus. Het enige belang dat de dorpen bij belastingbetaling hadden, was de versterking van de eigen en geallieerde legers, waardoor de Fransen teruggedrongen konden worden, ze buiten het bereik van de vijandelijke legers zouden komen en er snel vrede werd gesloten waardoor de zware last van de contributie zou komen te vervallen en de eigen soldaten uit het gebied zouden verdwijnen. Door de Staten-Generaal werd alleen bekeken wat militair gezien het voordeligst was, zonder rekening te houden met de gevolgen van zijn beslissingen voor de dorpen in de grensgebieden.

De Staten-Generaal oefende in de Generaliteitslanden de wetgevende macht uit en benoemde alle hoge ambtenaren. De administratie; de belastingheffing en het bestuur waren toevertrouwd aan de Raad van State. De talrijke verzoeken om toelating tot de Staten-Generaal zijn steeds van de hand gewezen uit vrees dat bij toekenning van autonomie aan Staats-Brabant de protestantisering aldaar, die toch al niet erg succesvol was, moest worden prijsgegeven. Het reglement op de politieke reformatie in de Meierij van 's-Hertogenbosch van 1660 bepaalde dat in het vervolg bij voorkeur alleen hervormde ambtenaren aangesteld zouden worden. Alle schouten, schepenen, burgemeesters, kerk-, arm-, gast-, wees- en pesthuismeesters enz., kortom allen die enig ambt onder ede en met salaris bedienden moesten de hervormde godsdienst belijden, ten minste als er geschikte protestanten waren. Bij schepenen zouden altijd Brabanders de voorkeur hebben; waar niet genoeg

hervormden waren, zou men ook uit de onpartijdige en geschikste pausgezinden een keus mogen doen. Dat men zich lang niet altijd aan het reglement hield, blijkt uit diverse klachten en resoluties van de Staten-Generaal dat somtijds aengesteld werden luyden, die wel de naam van Gereformeerde hebben, maar geen belijdenisse van hare religie hebben gedaen, die getrouwet zijn met vrouwen van de Roomsche religie, hare kinderen daer in laten opvoeden, ende oock aflyvigh werdende, inde Roomsche kerkcke laten begraven, ende selfs die religie tot groot schandael en ergernisse in haer uytterste komen te belijden...!

De belangrijkste "officieren" (ambtenaren) in de Meierij waren de Hoog- en Laagschout van 's-Hertogenbosch met vier plaatsvervangers (kwartierschouten) in de vier kwartieren. Zo'n kwartier was verdeeld in gericht, gebieden waarin de rechtspraak werd uitgeoefend door een schepenenbank, ook wel dingbank genoemd. De kwartierschout zat de schepenenbank voor, die bestond uit 7 schepenen, benoemd door de kwartierschout, telkens voor één jaar, zij waren de rechters. De kwartierschout is te vergelijken met een officier van justitie. Vaak waren verschillende dorpen in één schepenenbank verenigd, b.v. Vessem, Wintelre en Knegsel; Hapert, Hoogeloon en Casteren. Hieruit zijn de latere gemeentes ontstaan. Voor criminele feiten, waarop lijf- of doodstraffen stonden, was men aangewezen op de schepenenbank van 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Helmond. Naast een rechterlijke taak had de schepenenbank de taak van een tegenwoordige gemeenteraad als overkoepelend orgaan van de plaatselijke dorpsbesturen en stelde zij een secretaris en vorster (deurwaarder en veldwachter) aan.

De "dienaren van de rode roede", die onder het toezicht van de kwartierschout stonden, oefenden het politietoezicht uit.

Men moet de gericht goed onderscheiden van de dorpsbesturen. Een dorpsbestuur, ook wel corpus genoemd, bestond uit borgemeesters (meestal twee), zij hadden de leiding van het dorpsbestuur en beheerden en stonden borg voor de dorpsfinanciën, opgetekend in borgemees-

tersrekeningen.

Daarnaast had je gezworenen of beëdigde raden, kwartiermeesters of raadsleden genoemd, zettters (verdelers van de belastingaanslag), schatheffers (inners van de belastingen), gequalificeerden (notabelen die advies gaven), kerck- en H.Geestmeesters, die voor de bedeling zorgden en "gemeyn bureu" (gegoede ingezetenen die soms ook geraadpleegd werden).

Schepenen hadden in het dorpsbestuur alleen zitting als ze als zodanig waren benoemd of als gequalificeerden. De schepenenbank had geen zeggenschap in strikte dorpszaken. Het dorpsbestuur zond afgevaardigden naar de kwartiersvergadering.

Een parochie was een kerkelijke indeling, die één of meer dorpen kon omvatten. Een gemeynt was een gebied met wilde gronden binnen een bepaalde omgrenzing, dat in gemeenschappelijk gebruik was bij de inwoners van één of meer dorpen om vee (schapen) te weiden, turf en leem te steken, buntgras te maaien en heiplaggen te steken. Tot een gericht kon dus meer dan één parochie, meer dan één dorp en meer dan één gemeynt behoren.

De besluiten van de dorpsbesturen zijn (ook) opgetekend in de resolutieboeken van de dingbanken van een aantal gemeente-archieven van de "Acht Zaligheden" op het gemeente-archief in Eindhoven waarvan onlangs de inventarissen gereed gekomen zijn. Onder andere als gevolg van de plunderingen en brandstichtingen en slecht beheer is er nogal wat verloren gegaan van het oudste deel van deze archieven. De resolutieboeken zijn meestal pas bewaard gebleven vanaf het midden van de 18e eeuw.

De kwartiersvergaderingen werden meestal een paar keer per maand gehouden te Oerle, Oirschot of Eindhoven, waarheen de 36 plaatsen hun afgevaardigden zonden. De werkzaamheden van de kwartiersvergadering bestonden o.a. uit het omslaan en doen betalen van de opgelegde lasten, waaronder die voor het handhaven van de veiligheid ten plattelande naast de recognities aan de hogere ambtenaren in de Meierij (o.a. het salaris van de kwartier-

schout), het benoemen van het college van ordinariis-gecommitteerden (het dagelijks bestuur van het kwartier) en het uitbetalen van de verschuldigde posten. De kwartierschout stelde de burgemeesters en schepenen aan. De schout leidde de vergadering, nam normaal niet deel aan de beraadslagingen en had geen stem. Hij liet zich bij afwezigheid door een stadhouder vervangen, spoedig permanent. De kwartiersvergadering stuurde namens de dorpen verzoeken naar Den Haag en hier kwamen ook de antwoorden binnen.

De voornaamste reden dat Brabant in 1648 niet als lid van de Staten-Generaal was toegelaten was dat dit zou neerkomen op het geven van een stem aan een praktisch geheel katholiek en voor de protestantisering vrijwel immuun gewest. Ook zou elke protestantiseringpoging dan prijsgegeven moeten worden, daar het gewest inzake de religie autonoom zou zijn geworden, een sanctie van de alleenheerschappij van het katholicisme in een der gewesten. Veel Hollandse regentenfamilies wilden Brabant ook wingewest laten.

In 1634 was de uitoefening van de roomskatholieke godsdienst in de Meierij verboden en in 1636 werd aan alle geestelijken het verblijf in de Meierij ontzegd en kregen personen die r.k. godsdienstoefeningen bijwoonden een boete van 200 gulden. Toch bleven veel kloosterlingen, zeker in het grensgebied actief. Het schoolreglement van 1655 bepaalde dat het aan alle gewezen paapse schoolmeesters verboden was aan de jeugd enig onderwijs te geven. Het gebruik van de (protestantse) Heidelbergse katechismus werd voorgeschreven en het meebrengen van katholieke boeken of rozenkransen door de leerlingen streng verboden. Ondanks deze bepalingen werden r.k. onderwijzers op sommige plaatsen gehandhaafd, werden buiten het Statengebied nieuwe scholen geopend en werd thuisonderricht gegeven. Zo waren er te Best twee paapse bijscholen en in Bergeijk één, in Eindhoven stond een paapse rector en er waren verscheidene paapse bijscholen. Het echt-reglement van 1644 verplichtte dat huwelijksluitingen voor de predikant moesten wor-

den gesloten. Er werden veel predikanten naar Kempenland gezonden, maar de afval van de r.k. godsdienst was gering. De hogere ambtenaren waren meestal wel bereid voor geld een oogje dicht te doen. Van 1648 tot 1672 kan van vervolging van het katholicisme in de Meierij gesproken worden, daarna niet meer. Het katholicisme werd na de Franse inval in 1672 niet langer als een direct gevaar beschouwd en de katholieken zagen hun Franse geloofsgenoten net zo goed als vijanden, die hun schuurkerken bij plunderingen en brandstichtingen niet ontzagen. Van die schuurkerken verzezen er velen, m.n. over de grens. Bergeijk had een heikerk in Luijksgestel, dat toen nog bij de Spaanse Nederlanden hoorde. Zelfs de katholieken van Wintelre, een dorp drie uur van deze kapel gelegen, gingen er heen. Reusel en omliggende dorpen hadden een kerk te Arendonk. Na 1672 werd het kerken over de grens minder en bouwden men eigen schuurkerken in de parochies, wat getolereerd werd dankzij de afpersingen. De aanwezigheid van priesters werd oogluikend toegelaten. Het aantal parochies waarover kloosterlingen stonden bedroeg nagenoeg de helft. Zo werkten er drie te Knegsel, Vessem en Wintelre. Te Eersel stond een seculiere pastoor (wereldheer) met een witheer uit Postel als helper. Bladel en Reusel hadden weer een eigen pastoor vanaf 1660 en Netersel vanaf 1683. De Witheren van Tongerlo bedienden o.a. Hoogeloon, Hapert en Duizel, Witheren van Postel Reusel, Veldhoven en Oerle. Een aantal parochies werd samengevoegd door de vicaris-apostolicus die verblijf hield in de Zuidelijke Nederlanden. De Republiek werd door Rome als missiegebied beschouwd en had tot 1853 (herstel van de bisschoppelijke hiërarchie) geen eigen bisschoppen. De katholieken volhardden standvastig in hun geloof hoewel de protestantse propaganda en laster zeer krachtig was. De priesters werden geprezen om hun rechtzinnigheid, hun toewijding en levenswandel volgens een verslag van de vicaris aan de paus uit 1682! Er waren veel verdachtmakingen door de predikanten bij de Raad van State, echter zonder enkel bewijs. Zij klaagden

o.a.: "...gelyk mede tot Oirs, daer St.Jans-hoofd ver-
toont werd en op vele ander plaetsen meer, daer men son-
der de minste schroom diergelijcke afgoderijen publicq
pleegt tot groote ergernisse van de Gereformeerden...
Ende hebben de Papis tot Vessem sigh zooverre derven
verstouten, van op Paesdag laetsleden (1699), na de
tweede Predicatie, de kerckdeur met slyck te bestrij-
ken, het Armesackje met schalien te vullen, de Pre-
dickstoel met steenen te stoppen en den Bybel met dreck
te bevuylen... dat sy aldaer de eene of de andere tijdt
een generale massacre over de Gereformeerden sullen
doen...". De klacht werd onderzocht en ongegrond ver-
klaard.

Resoluties tegen de katholieken werden nog wel opnieuw
uitgevaardigd, maar de protestantisering had in Kempen-
land niet veel succes. De overgrote meerderheid bleef
katholiek. Het katholieke zuiden van de Republiek
heeft het zwaarst te lijden gehad van de oorlogen tegen
het katholieke Frankrijk. Hoogstens werden ten tijde
van de oorlogen en daarna de bepalingen tegen de ka-
tholieken minder streng gehandhaafd, maar dit woog
niet op tegen de vele plunderingen en brandschattingen
waar ook de kerken en geestelijke goederen niet aan
ontkwamen.

Op het eind van de Spaanse Successie-oorlog leek het
erop dat de strijd in een uitputtingsoorlog zou ont-
aarden, waarin die partij zich gewonnen zou moeten ge-
ven, die het eerst aan het einde van haar persoonlij-
ke en financiële hulpmiddelen was. Frankrijk en Spanje
stonden er slechter voor dan Engeland. Zowel in Fran-
krijk als in de Republiek begon de vredestand steeds
sterker te worden. Profiterend van de precaire positie
waarin Frankrijk verkeerde, bedongen de Engelsen onder
verwaarlozing van de belangen der bondgenoten en de aan-
hen gedane beloften, uiterst gunstige voorwaarden voor
zichzelf op het vredescongres van Utrecht. De grote
financiële offers die de Republiek voor de oorlogen had
moeten brengen en de grote schulden die zij had moeten
maken, waren ten koste van de handel en de welvaart ge-

gaan. Door de grote schulden die zij gemaakt had, kon
de Staten-Generaal ook weinig soelaas bieden op belas-
tinggebied aan de verarmde Generaliteitslanden. De in-
woners van de Meierij en zeker van het zo getroffen
Kempenland bleven in de uiterste armoede gedompeld.
Elke hoop op een betere behandeling en betere bestaans-
mogelijkheden in de arme gebieden van de Generaliteits-
landen was een illusie zolang er geen geld was of werd
vrijgemaakt voor structurele verbeteringen van de eco-
nomische en financiële situatie en zolang de Generali-
teitslanden niet hun eigen stem konden laten horen in
de vergadering van de Staten-Generaal.

Ruim een eeuw later in de dagen van de Belgische Op-
stand werd nog de spotnaam "Acht Zaligheden" aan onze
dorpen gegeven en het zou nog minstens een eeuw duren
voordat de spotnaam als een ere naam gevoeld zou wor-
den.

Utrecht, mei 1982.

Henny van der Heijden.

Naschrift.

Naar het zich laat aanzien zal in november a.s. de
doctoraalscriptie van Henny van der Heijden, waaruit
de thans geëindigde serie artikelen is ontstaan, in de
boekhandel verkrijgbaar zijn. Op Uw verzoek wil de re-
dactie U hieromtrent te zijner tijd nader informeren,
terwijl ook in: "Van de boekenplank" hieraan de nodige
aandacht zal worden besteed.
Rest ons als redactie om Henny van der Heijden dank te
zeggen voor zijn gewaardeerde bijdrage aan De Rosdoek
en hem verder alle succes toe te wensen. Hopelijk is
bovenstaand artikel niet zijn laatste bijdrage geweest.

A.K.

VAN DE BOEKENPLANK.

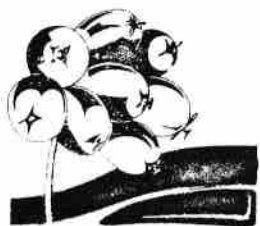
Van "Als Ice Can" Heemkundige Kring v.z.w. te Arendonk, onze Belgische buur-zustervereniging, ontvingen wij haar bundel 1981,2. Naast interne mededelingen en verslagen van haar activiteiten bevat deze map ook:

"Chronologia Eyckiana", een voortzetting van haar studie over de wereldberoemde schilder Jan van Eyck, die zo is haar vaste overtuiging- van Arendonk afkomstig was. Zie t.a.v. dit onderwerp "Brabants heem", 1981, nr. 4, blz. 182 e.v.. Voor de belangstellenden in de Van Eyck-historie heeft men ons bij deze map extra de twee voorafgaande delen van deze "Chronologia Eyckiana" verstrekt, alsmede die uit genoemde bundel 1981,2; onze Kring beschikt hiermede dus over een separaat geheel van deze Chronologia.

"Zij vlogen bij nacht...., Arendonkse Heksen- en Spookverhalen".

Een vergelijking met "Spokerijen in de Kempen" van P.N.Panken/Johan Biemans geeft aan, dat op betrekkelijk korte afstand geheel verschillende heksen- en spookverhalen zijn ontstaan, al zijn de grondgedachten uiteraard dezelfde.

Th. van der Aalst.

heemkundige studiekring
de acht zaligheden

Nieuwe leden:

Mevr. M.Buylinckx, Bladel

Hr. B.Hoogers, Eersel

Hr. en Mevr. Schepens, Hoogeloon.

VAN DE BOEKENPLANK:

Archeologische kroniek van Noord-Brabant, 1977-1978/
door W.J.H.Verwers.

Uitgave: Stichting Brabants Heem 1982.

Eindhoven verleden tijd/ door Karel Vermeeren.

Uitgeverij Elmar, 1982. Prijs f 29,90.

Kijk op Eindhoven/ door Leo Nouwen en Jan Bijvank.

Uitgeverij Elsevier, 1982. Prijs f 24,50.

Eindhoven door de eeuwen/ red. J.Spoorenberg en

H. de Wit.

Uitgave: Heemkundige Studiekring Kempenland, Eindhoven,
1982.

St.Oedenrode: zwerftocht door een boeiend verleden/
door W.Heesters.

Uitgave: Heemkundige Studiekring "De Oude Vrijheid",

St.Oedenrode, 1981. Prijs f 29,--.

Brabant achter de coulissen/ door Bert van Polen.

Eindhoven: Bura Boeken, 1982. Prijs f 32,50.

Gaat verschijnen:

Geschiedenis van Brabant/ door Henk van der Horst.

Dl. 1: Praehistorie tot 1430.-Dl. 2: 1430-Dl. 3: 1648-
1945.- Nijmegen: Uitgeverij Historie, 1982.- Prijs 3 x
f 64,50. ISBN 90-6313-021-X.

Aantal pagina's: 3 x 272.- Deel 1 en 2 verschijnen in
juni/juli. Deel 3 in oktober 1982.

H.Huijbers.

DE AFSCHEIDING VAN BELGIE VAN DE NEDERLANDEN 1830-1839
EN DE GESCHIEDENIS VAN DE FAMILIE GRIMM.

Een belangrijke episode uit de geschiedenis van onze streek is zeker in sociaal en economisch opzicht geweest de periode van de afscheiding van België omdat wij met ons gewest net lagen in het grensgebied. Na de val van Napoleon die onze streek in 1810 bij Frankrijk als "Departement Bouches du Rhin" had ingelijfd, hadden de grote Europeesche mogendheden uitgemaakt dat de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden maar één staat zouden moeten vormen en wel een koninkrijk onder Willem van Oranje.

In 1813 wordt deze te Scheveningen ontvangen en legt in maart 1814 de eed af op de Grondwet en wordt in september 1815 te Brussel ingehuldigd.

Nou was er toen al niet zo'n hoera-stemming in België, want de Belgen waren het helemaal niet eens met de Grondwet. Zij waren overwegend katholiek en de Grondwet was echt uit een Calvinistische geest opgezet. Van de 1604 Belgische afgevaardigden die hun stem moesten uitbrengen omtrent deze Grondwet waren er 796 tegen en 527 vóór en 281 bleven er thuis. Maar Koning Willem I loste dit op zijn nog al wat eigenwijze manier op, door te stellen "Wie zwijgt stemt toe" 281 thuisblijvers is zwijgers plus 527 vóór is in totaal 808 stemmen vóór, dus de Grondwet is aangenomen.

Dat riep natuurlijk weerstand op.

Dat verergerde nog in 1825 toen een staatsschool voor priesteropleiding werd ingesteld.

Moet je voorstellen een van huis uit Calvinistische Staat die de opleiding van Rooms Katholieke priesters gaat controleren.

De wrevel loopt zo hoog op dat in 1828 de eigenlijk politiek grote tegenstanders van elkaar, de Belgische liberalen en de Belgische katholieken een verbond met elkaar aangaan om Koning Willem I eruit te werken.

't Gevolg op 25 augustus 1830 rellen te Brussel,
23 september 1830 strijd om Brussel. Noord
Nederlands Leger afgeslagen.

4 Oktober 1830 uitroepen Belgische onafhankelijkheid.

4 juli 1831 werd Leopold van Saksen
Coburg tot koning gekozen te Brussel.

Er speelden hier tussen door dat de koning en de kroonprins niet goed door een deur konden waardoor verdeeldheid in de leiding.

Bovendien was de internationale politiek ook om. Die zagen voortaan liever twee kleine niet zo'n sterke staatjes aan die noordzeekust tegenover Engeland, dan één grotere en dus krachtigere.

In augustus 1831 volgt dan nog wel een tiendaagse veldtocht volgens de plannen van de in Ned. dienst zijnde Zwitserse generaal Constant Rebecque en waarbij het uitgangspunt van drie divisies was gelegen in de dorpen ten zuiden van Eindhoven. Maar meer dan een beetje schijneer werd hiermede niet gered.

Willem I bleef zich echter verzetten tegen de Belgische afscheiding en heeft dit tot 1839 volgehouden, maar moest toen onder internationale druk wel toegeven en trad af in 1840.

Hoe zat dat nu met dat Nederlandse leger dat in 1830 de rellen in Brussel wilde onderdrukken en in 1831 die 10-daagse veldtocht ondernam. We bestonden als staat pas weer vanaf 1814. We hadden toen geen leger. Wel had Napoleon de dienstplicht ingevoerd en werd een dergelijke regeling door Nederland later ook overgenomen, maar wat we hier toen kregen was geen persoonlijke dienstplicht zoals nu. Er waren wel een aantal oud-militairen die bereid waren om nog in een Nederlands leger te dienen en er kwamen wel ieder jaar dienstplichtigen op, maar wat was de waarde van dit leger. Ieder jaar moesten een aantal van de dat jaar 19 jaar worden-deopkomen als militair. Wie, werd uitgemaakt door loting. Maar als dat iemand was met een paar centen, dan kocht hij zich een "remplacant" een vervanger. Dat was dan meestal een arme sloeber waar ze thuis de centen heel goed konden gebruiken.

't Gevolg was dat uit zo'n stel onontwikkelden (geen leerplicht) geen kader, geen leiding gevormd kon worden. In 't begin hadden we praktisch geen leger. Daarvoor werden toen complete buitenlandse regimenten gehuurd.

Zo lag er hier in het zuiden in Den Bosch, Luik, Maastricht en Antwerpen ieder een regiment Zwitserse infanterie.

Die regimenten zijn, toen we wat eigen kweek militairen kregen, in 1828 opgeheven. Maar de kaderleden (officieren en onderofficieren) werden opnieuw ingehuurd en in de al meer vernederlandste eenheden geplaatst. Zo kon het gebeuren dat de planning van de 10-daagse veldtocht door de Zwitserse Generaal Constant Rebecque werd gedaan.

Voor die 10-daagse veldtocht hadden we trouwens toch niet voldoende troepen omdat een groot deel namelijk de Belgen al afvielen, daarom werden toen ook de plaatselijke schutterijen mee ingezet, vooral die uit de Noordelijke Nederlanden want die waren in dit geval het best te vertrouwen.

Na de 10-daagse veldtocht bleef een sterke militaire bezetting langs de scheidslijn tussen Nederland en België tot 1839. Aanvankelijk ook nog afdelingen van plaatselijke schutterijen maar die demobiliseerden het eerst.

Ook hier in Riethoven hebben steeds troepen gelegen tussen 1830 en 1839, steeds weer anderen, want er werd steeds verplaatst. Zo lag hier in januari 1831 (want een militair ligt ergens, een gewone burger zit ergens en een pastoor staat ergens) de Zwitserse sergeant Peter Grimm. Hij had deel uitgemaakt van het Regiment Zwitserse Infanterie nr. 30 dat tot 1828 te Luik had gelegen en was opgeheven en hij was als sergeant geplaatst bij het 2e Bataillon Jagers. Hij was geboren te Langenau, kanton Bern te Zwitserland. Tijdens zijn verblijf in Luik en omgeving had hij kennis gekregen aan Maria Ida Coulon, geboren te Montenaken (Belgisch Limburg).

Op 24 januari 1831 meldt hij zich bij de burgemeester van Riethoven, de heer Verhoeven, als ambtenaar van de burgerlijke stand vergezeld van twee getuigen uit Riethoven, Johannis van Hoof, fabrikant en Jacobus Bruynaers de veldwachter, om aangifte te doen van de geboorte van een dochter Elisabeth op 23 januari 1831.

Uit latere gegevens blijkt dat Elisabeth hier toen ook

gedoopt is. Haar moeder was ook R.K., maar haar vader was Calvinist. In de geboorte-akte staat de naam van de moeder vermeld als Maria Colone met als beroep naast huisvrouw ook waschvrouw.

Wanneer de familie Grimm Riethoven heeft verlaten, weten we niet, maar wel weten we dat dat 2e Bat. Jagers dat als bijnaam "De Zwitsers" had, maar 11 weken in Riethoven is ingekwartierd geweest.

We horen dan in Riethoven in jaren niets meer van de familie Grimm tot 11 februari 1836 want dan ontvangt burgemeester Verhoeven als ambtenaar van de Burgerlijke Stand het verzoek om een aanvulling te maken op de geboorte-akte van Elisabeth en wel omdat haar ouders op 11 augustus 1835 te Chaam in het huwelijk zijn getreden en daarbij hun kind Elisabeth hebben gewettigd. Ik denk dat men bij de ontvangst van dit bericht toen der tijd wel een beetje gek opgekeken zal hebben maar verder is 't daarbij gebleven want de familie was vertrokken en men had er niets meer mee te maken.

Maar dan komt er in november 1856 een bericht van het gemeentebestuur van Boxmeer met het verzoek om de door haar te betalen onderstand (wij zouden nu zeggen bijstand) ten behoeve van Elisabeth Grimm aan haar terug te betalen. Het is namelijk zo dat de gemeente van geboorte als regel ook op moet draaien voor eventueel later te betalen onderstand. Nu gaat het de gemeente Riethoven geld kosten en wordt er op alle mogelijke manieren geprobeerd daar onder uit te komen.

Allereerst een brief naar Chaam om te achterhalen waar de moeder eigenlijk thuis hoorde. Want als er ten tijde van de geboorte van Elisabeth geen huwelijk was dan behoorde volgens de toen geldende rechtsregels wel Peter Grimm als lid van een geregeld legeronderdeel en officieel gekantoneerd te Riethoven ook tot de Riethovense bevolking, maar niet Maria Ida Coulon.

Het blijkt dat ze te Montenaken, haar geboorteplaats, is afgevoerd van het bevolkingsregister omdat zij zwervende was met de militairen en dat zij na augustus 1828 (opheffing van het regiment Zwitsers te Luik) ook ambtshalve geroyeerd is uit het "Register de la popula-

tion" te Brussel (centraal bevolkingsregister) en dus in België al geruime tijd geen wettige woonplaats had. Nu had Peter Grimm bij de geboorte-aangifte verklaart dat Maria Ida Coulon zijn huisvrouw was, maar tevens dat zij waschvrouw was.

Nagegaan is of zij bij de militaire administratie als zodanig stond ingeschreven, want bij een leger-onderdeel behoorden vroeger ook vrouwen als verzorgsters van een aantal huishoudelijke zaken, de zogenaamde marktensters maar ook vandaar kwam bericht dat dat ten tijde van de geboorte van Elisabeth niet het geval was. De hele zaak wordt nu aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant voorgelegd en die beslissen dat de gemeente Riethoven in dit geval toch als "gemeente van onderstand" moet worden aangemerkt. Ondertussen is het dan wel januari 1857, dus 2 maanden verder. Nu hadden burgemeester en wethouders van Riethoven eind november toen ze aan zagen komen dat dit een moeilijk geval ging worden, aan het gemeentebestuur van Boxmeer al gevraagd om nadere inlichtingen zoals de maatschappelijke gesteldheid, de fysieke toestand, de godsdienst en "hoe dezelve als lid der maatschappij aldaar bekend stond" en daarbij verzocht, omdat ze mogelijk aan voelde komen dat zij wel eens voor de kosten moest opdraaien "te willen zorgen dat aan genoemde behoeftige de minst mogelijke alimentatie wordt verstrekt". Het antwoord op dit verzoek om informatie is niet in het gemeente-archief teruggevonden maar zal wel redelijk goed geweest zijn want toen G.S. een uitspraak hadden gedaan schreef burgemeester Verhoeven aan de gemeente Boxmeer om de rekening van voorschotten maar te willen opmaken en dat binnen acht dagen iemand zou komen om Elisabeth (inmiddels een jonge vrouw van 26 jaar) op te halen, want dan werd ze door de gemeente als dienstbode uitbesteed. Op die manier kostte ze de gemeente Riethoven en haar armenbestuur niets meer, ja, kon ze mogelijk nog de kosten die voor haar betaald waren weer terug verdienen.

Zo is het ook gegaan totdat Elisabeth op 23 augustus 1862 te Riethoven in het huwelijk is getreden met

Jacobus Verstappen, een 48-jarige werkmans uit Bergeijk die al tweemaal weduwnaar was en vertrekt naar Bergeijk. Daarmede houden dan de bemoeienissen van de gemeente Riethoven met Elisabeth Grimm definitief op.

Bij het natrekken van de gegevens voor dit verhaal hebben we gegevens gekregen van het streekarchivariaat van de kring Oosterhout voor de gegevens uit Chaam en van de archiefdienst "Land van Cuyk" voor de gegevens uit Boxmeer en Beugen en van de sectie Militaire Geschiedenis van de Koninklijke Landmacht.

Daardoor kunnen we nog wel iets meer vertellen van de familie Grimm.

Uit de huwelijksakte te Chaam blijkt dat zoals we al weten Elisabeth is geboren te Riethoven, 23.1.1831 en dat Maria Sophia is geboren te Alphen en Riel, 13.10.1832 en Maria Catharina Paulina te Chaam, 21.7.1835 en drie weken daarna op 11.8.1835 zijn Peter Grimm en Maria Ida Coulon te Chaam gehuwd en hebben daarbij hun drie dochters gewettigd.

Toen pas konden ze ook pas trouwen, want toen pas beschikten zij over de nodige papieren.

Allereerst kon Peter Grimm niet met papieren aantonen dat hij Peter Grimm was en op 2.6.1799 te Langenau in Zwitserland geboren was. Daartoe was nodig een akte van bekendheid, opgemaakt door de heer Vrederechter van het kanton Breda. Verder konden noch Peter Grimm noch zijn vrouw papieren overleggen waaruit bleek dat, of hun ouders respectievelijk grootouders overleden waren, of zo nog in leven, een bewijs van toestemming hiervan tot het aangaan van een huwelijk. Van deze eis was wel ontheffing te krijgen maar alleen bij apart koninklijk besluit.

En dan nog moest de commanderende officier van het tweede Bataillon Jagers zijn toestemming geven.

Het is te begrijpen dat deze hele procedure in die tijd met zeer slechte communicatiemogelijkheden, met steeds troepenverplaatsingen en allerlei andere tribels vreselijk lang, waarschijnlijk jaren heeft geduurd.

Uit de gegevens van de Archiefdienst "Land van Cuyk"

blijkt dat de familie zich kort na 1840 te Boxmeer heeft gevestigd. Dat Peter Grimm in 1846 gepensioneerd is. Waarom is niet bekend (afgekeurd of als Zwitser niet meer nodig?).

Op 18 maart 1848 vestigen zij zich te Beugen waar mevrouw Grimm op 29 april 1852 overlijdt.

Op 20 oktober 1852 gaat Peter Grimm met zijn drie dochters weer naar Boxmeer waar hij op 30 maart 1853 huwt met Maria Louisa Aldenhoven, geboren te Goch in 1804, een protestantse weduwe met als beroep wasvrouw.

Op 5 januari 1865 overlijdt de tweede vrouw van Peter Grimm en op 15 april 1867 volgt hij haar.

De twee oudste meisjes en vooral Elisabeth zijn regelmatig elders in dienstbetrekking zoals blijkt uit diverse verhuizingen naar Nijmegen, Grave en Cuyk. De jongste Maria Catharina Paulina is het meest thuis gebleven en huwt in 1867 met Adrianus van Rossum een schrijnwerker te Boxmeer.

Uit deze laatste opgave blijkt dat het niet juist is wat in de Riethovense huwelijksakte van Elisabeth Grimm staat, namelijk dat haar ouders overleden zijn, want haar vader leefde nog wel.

Nou zijn fouten in die vroegere akten, dingen die nog al eens voorkomen. Zo staat in de geboorte-akte van Elisabeth dat haar moeder Maria Colone is, in de huwelijksakte te Chaam heet ze Maria Ida Coulon en volgens de stukken uit Cuyk stond ze te Boxmeer ingeschreven als Ida Maria Colon.

Ik heb U, met als rode draad door het verhaal de geschiedenis van het gezin Peter Grimm, een beetje willen vertellen over het Nederlandse leger, de bevolkingsadministratie en de armenzorg in de tijd van de afscheiding van België.

Vooraf over de armoede zou nog heel veel te vertellen zijn want de doorlopende aanwezigheid van legeronderdelen was een grote ook financiële druk, zo wel op de individuele burgers als op het bestuur. Daarbij de afsnijding van alle handelsverbindingen met België wat vooral voor de vele wevers van toen de afzetrouting was, was funest. Alleen over dit laatste zou aan de

hand van een andere familiegeschiedenis, namelijk die van Leonard Kennis, een Riethovense jongen die met een Westerhovens meisje trouwde en daar ook ging wonen, nog heel wat te vertellen zijn.

Mogelijk werk ik dat nog wel eens voor een andere keer nader uit.

Rest mij nog te vertellen dat de thans in Riethoven wonende familie Grimm, hoewel precies zo geschreven, in ieder geval geen afstammelingen zijn van Peter Grimm, want die had maar drie dochters en daarmee stierf zijn stam uit.

W.C.M.v.Nuenen.

ARCHEOLOGISCHE KEMPENROUTE.

Het zal onze leden die geïnteresseerd zijn in archeologie ongetwijfeld deugd doen, te vernemen dat er intussen heel hard gewerkt is aan een zogenaamde Archeologische Kempenroute.

Dit is een gezamenlijk initiatief van de V.V.V.-Kempenland en het archeologisch instituut van de V.U., en het Instituut voor Pré- en Protohistorie, beide uit Amsterdam.

In deze route zijn onder meer opgenomen de hervatte opgraving te Hoogeloon onder leiding van de heer J.Slofstra, en de blootlegging van de middeleeuwse nederzetting te Dommelen (I.P.P.). De dagelijkse leiding van deze laatste opgraving is in handen van de heer Fr.Theeuws. Verder is nog een vijftal andere archeologisch interessante punten in de route opgenomen, waaronder het Eicha-museum te Bergeijk, alwaar vondsten van de opgravingen worden tentoongesteld. Voorts ook de Zwartenberg te Hoogeloon en de gerestaureerde grafheuvelgroepen nabij Toterfout en Halve Mijl, onder Oerle. Het ligt in de bedoeling om vanaf begin juli tot eind augustus, tijdens werkdagen, 2 maal per dag -1 x vóór de middag en 1 x ná de middag bij de opgravingen de nodige explicatie te verzorgen, zodat een en ander voor

de belangstellenden duidelijker wordt.
Het geheel maakt deel uit van het zgn.Kempenproject.
Het V.V.V. Eindhoven heeft van deze Archeologische
Kempenroute een folder laten maken.
Deze folder verschijnt eind juni a.s. en is in alle
V.V.V.-kantoren in de omgeving verkrijgbaar.
Op deze wijze kan men eens verantwoord kennismaken met
de boeiende wereld van de archeologie. Niet alleen de
wetenschap doet hiermede zijn voordeel, maar ook de
geïnteresseerde leek kan hierdoor in deze materie meer
inzicht krijgen. Bovendien ervaart men op welke wijze
de diverse instituten/organisaties met de aan hen toe-
gekende financiële middelen werken.
Een lofwaardig initiatief, dat dan ook met veel genoe-
gen in Uw belangstelling wordt aanbevolen.

V.